IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 21 Issue 2 May 2026

“SINGAN QANOTLAR” ASARIDA TABIAT RAMZLARI ORQALI IFODALANGAN RUHIY HOLAT TAHLILI

G‘ulomjonov Fazliddin Farhodjon o‘g‘li
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti 1-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: **Dilafruz Muxiddinova Zoxiriddinovna**
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20251424

Annotatsiya

Ushbu maqolada Jubron Xalil Jubronning "Singan qanotlar" (1912) qissasida qo‘llanilgan tabiat ramzlarining qahramonlar ruhiy holatini ifodalashdagi roli tahlil qilinadi. Dengiz, shamol, qushlar, gul, bog‘, kecha-kunduz va fasllar kabi tabiat unsurlari asarda bevosita bosh qahramon va Selma obrazining ichki kechinmalari, orzu-umidlari va fojiasi bilan bog‘liq holda qo‘llanilgan. Maqolada ramzlarning semantik tahlili orqali ularning har biri qanday ruhiy holatlarni – erkinlikka intilish, muhabbat pokligi, umidsizlik va ruhiy yuksalishni – ifodalashi ochib beriladi. Jubron uslubining o‘ziga xos xususiyati sifatida tabiat va inson ruhiyati o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik asosiy tadqiqot muammosi sifatida qaraladi.

Kalit so‘zlar: tabiat ramzlari, ruhiy holat, Singan qanotlar, Jubron Xalil Jubron, muhabbat, ramziylik, romantizm

Kirish

Zamonaviy arab adabiyotining durdona asarlaridan biri bo‘lgan "Singan qanotlar" (arabcha: "Al-Ajniha al-Mutakassira") 1912-yilda nashr etilgan bo‘lib, muallifning o‘z ona tilida yozilgan so‘nggi yirik asarlaridan biridir . Qissa 20-asr boshlaridagi Bayrutda kechadi va yosh yigit bilan Selma Karami ismli qiz o‘rtasidagi fojiali muhabbat hikoyasini bayon qiladi . Biroq bu asar oddiy sevgi qissasidan tashqariga chiqib, ayollarning huquqsizligi, diniy ikkiyuzlamachilik va ijtimoiy cheklovlar kabi dolzarb muammolarni falsafiy chuqurlikda aks ettiradi.

"Singan qanotlar"ning badiiy jihatdan eng kuchli tomonlaridan biri – unda qo‘llanilgan ramziy tildir. Tadqiqotchi Tira Nur va boshqalarning aniqlashicha, asarda 8 xil turdagi (o‘xshatish, jonlantirish, metafora, sinekdoxa, giperbola, paradoks, simvol) 292 ta obrazli ifoda mavjud . Ayniqsa, tabiat unsurlari orqali ifodalangan ramziylik asarning badiiy qimmatini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

Ushbu maqolaning maqsadi – "Singan qanotlar" asarida qo‘llanilgan tabiat ramzlarini tizimli tahlil qilish va ularning har biri qanday ruhiy holatlar – erkinlikka intilish, umid, muhabbat pokligi, umidsizlik, ruhiy yuksalish –ni ifodalashini ochib berishdir. Maqolada quyidagi tabiat ramzlari alohida tahlil qilinadi: qush va qanot ramzi, dengiz va shamol ramzi, gul va bog‘ ramzi, kecha-kunduz va fasllar ramzi.

Asosiy qism

Asarning nomi – "Singan qanotlar" – o‘zidayoq markaziy ramzni ifodalaydi. Qanot – parvoz, erkinlik, osmon va cheksizlik timsolidir. Qush esa, ayniqsa "samoviy qush" obrazi, ko‘pincha ruhning pokligi va jismoniy dunyodan yuqorilikka intilishini aks ettiradi.

Jubron asarda qanot ramzini Selma obraziga bevosita bog‘laydi. Selma – go‘zallik, poklik va donolik timsoli bo‘lib, u jamiyat qafasida "qanotlari singan" qushga o‘xshaydi. Uning otasi tomonidan sevimsiz kishiga unashtirilishi, ijtimoiy qoidalar va diniy urf-odatlar uning erkinlikka bo‘lgan tabiiy intilishini "sindirib" tashlaydi. Qahramonning so‘zlari bilan aytganda: "Bizni birlashtirgan daqiqalar asrlardan buyukroqdir, ruhlarimizni yoritgan nur esa zulmatdan

kuchliroqdir" – bu so‘zlarda moddiy dunyo cheklovlaridan ruhiy dunyo erkinligiga intilish yaqqol ifodalangan.

Yungning analitik psixologiyasi nuqtai nazaridan qaralganda, Jubron butun asar davomida o‘zining ichki anima (ruhdagi ayol obrazi) ta’siri ostida bo‘lgan . Qush va qanot ramzi orqali muallif o‘z ruhining erkinlikka bo‘lgan cheksiz intilishini, shu bilan birga, jamiyat tomonidan bu intilishning qanday "sindirilishi"ni ifodalaydi. Qanotlar singan taqdirda ham, ruhning o‘zi parvoz qilishda davom etadi – bu fikr asarning asosiy falsafiy g‘oyasini tashkil qiladi.

Dengiz – romantik adabiyotda ko‘pincha cheksizlik, abadiyat va boshqarib bo‘lmaydigan kuch timsoli sifatida qo‘llaniladi. "Singan qanotlar"da dengiz obrazi aynan shu ma’noda – qahramonlarning ruhiy dunyosidagi cheksizlik va erkinlikka intilishning ifodasi sifatida namoyon bo‘ladi. Shamol esa – o‘zgarish, taqdir va ruhiy holatning bevosita aksidir. Asarda shamol ko‘pinida qahramonlar his-tuyg‘ularining keskin o‘zgarishlari bilan birga keladi. Shamolning bir yo‘nalishdan ikkinchi yo‘nalishga o‘zgarishi – hayotdagi kutilmagan burilishlar va taqdir zarbalarini ramziy ifodalaydi.

Neo-romantik nuqtai nazardan, "Singan qanotlar"da muhabbat jismoniy tortishuvdan tashqariga chiqadigan va jamiyat va din qat’iy qoidalarini buzadigan transformatsion kuch sifatida qayta quriladi . Dengiz va shamol ramzlari orqali Jubron ushbu g‘oyani yanada chuqurlashtiradi. Dengizning cheksizligi – sevgining cheksizligi, shamolning yo‘nalishsizligi esa – ijtimoiy qoidalarga bo‘ysunmaydigan erkin muhabbat timsolidir.

Gul – adabiyotda eng qadimiy ramzlardan biri bo‘lib, u go‘zallik, soflik, sevgi, ammo ayni paytda o‘tkinchilik va zaiflikni ham ifodalaydi. "Singan qanotlar"da gul ramzi bevosita Selma obraziga bog‘liq holda qo‘llaniladi. Selma – ochilgan, ammo tezda so‘lib ketadigan gulga o‘xshaydi. Bog‘ ramzi esa – jannat, poklik va himoyalangan makon timsolidir. Asarda bosh qahramon va S elmaning uchrashuvlari ko‘pincha bog‘da yoki tabiat go‘shasida sodir bo‘ladi. Bu joylar ular uchun dunyoning qattiq qoidalaridan, jamiyat zulmidan qochadigan muqaddas makonga aylanadi. Bog‘ – ularning muhabbatining "jannati", biroq bu jannat vaqtinchalik va himoyasizdir.

Yungiy tahlilga ko‘ra, Selma obrazi arxetipik "anima"ning eng yuksak ifodalaridan biridir . U nafaqat go‘zal ayol, balki ma’naviy ilhom, donolik va ruhiy poklik timsoli sifatida tasvirlangan. Gul va bog‘ ramzlari orqali Jubron ushbu arxetip obrazni yanada boyitadi, unga tabiiylik va muqaddaslik baxsh etadi.

Kecha-kunduz va fasllar: umid va noumidlik sikli. "Singan qanotlar"da vaqt o‘tishi va uning ruhiy holatga ta’siri muhim o‘rin tutadi. Kecha va kunduz almashinuvi, fasllarning o‘zgarishi – bularning barchasi qahramonlar kayfiyati va taqdiridagi o‘zgarishlarni ramziy aks ettiradi.

Asarning boshida – muhabbatning tug‘ilishi va gullashi davri – uyg‘onish va bahor ramzlari bilan bog‘liq holda tasvirlanadi. Tong – yangi sevgining tug‘ilishi, umid va yorug‘lik timsolidir. Biroq Selmaning boshqaga unashtirilishi haqida xabar topgach, qahramonlarning ruhiy holatida "kuz" boshlanadi. Bargsiz daraxtlar, sovuq shamollar, qorong‘u kechalar – bularning barchasi ularning qalbidagi qishni, umidsizlik va ruhiy bo‘shliqni aks ettiradi.

Asar tadqiqotchilari ta’kidlaganidek, asarda tungi zulmat, sukunat va hatto o‘lim kabi unsurlar anima arxetipining aks etish shakllaridan hisoblanadi . Kecha – ruhiy iztirob, yolg‘izlik va o‘ylar vaqti; kunduz esa – jamiyat qoidalari amal qiladigan, qahramonlar "niqob" kiyishga majbur bo‘lgan makon sifatida tasvirlanadi.

Yuqorida tahlil qilingan ramzlarning har biri alohida emas, balki bir-biri bilan uzviy bog‘liq holda ishlaydi. Qanot singan – qush ucha olmaydi; shamol esadi – dengiz to‘lqinlanadi; gul so‘ladi – kuz keladi. Ushbu ramzlar tizimi orqali Jubron o‘zining falsafiy qarashlarini ifodalaydi: faqat ma’naviyat eng yuksak qadriyat namunasi bo‘la oladi va ruhning buyukligini aks ettiradi . Jubron ijodida Ralf Uold Emerson transsendentalizmidan kuchli ta’sirlanganligi ma’lum.

Emersonning tabiatni ilohiy ruhning aksi va inson qalbi bilan bevosita bog‘liq deb talqin qiluvchi g‘oyalari Jubronning tabiat ramzlariga yondashuvida yaqqol namoyon bo‘ladi. "Singan qanotlar"da tabiat nafaqat fon, balki qahramonlarning ruhiy dunyosini ifodalovchi faol ishtirokchidir.

Xulosa

"Singan qanotlar" asaridagi tabiat ramzlarining tahlili shuni ko‘rsatadiki, Jubron Xalil Jubron tabiat unsurlaridan qahramonlarning ruhiy holatini ifodalashda mohirona foydalangan. Qush va qanot ramzi erkinlikka intilish va uning sinishi; dengiz va shamol ramzi cheksizlik va taqdir o‘zgarishlari; gul va bog‘ ramzi go‘zallik, soflik va erta so‘lish; kecha-kunduz va fasllar ramzi esa umid va noumidlik sikllarini aks ettiradi.

Ushbu ramzlar birgalikda asarning bosh falsafiy g‘oyasini – ruhning jismoniy dunyo cheklovlaridan ozod bo‘lishga intilishini – yaxlit va badiiy jihatdan ta’sirchan ifodalaydi. Tabiat va inson ruhiyati o‘rtasidagi ushbu uzviy bog‘liqlik Jubron uslubining eng o‘ziga xos xususiyatlaridan biri bo‘lib, uning asarini nafaqat arab adabiyoti, balki jahon adabiyoti miqyosida ham alohida qimmatga ega qiladi.

Jubron Xalil Jubron ta’kidlaganidek, jamiyat qoidalari va ijtimoiy cheklovlar qanchalik kuchli bo‘lmasin, haqiqiy muhabbat va ruhiy poklik hech qachon butunlay "sindirilmaydi". "Singan qanotlar" – bu singan qanotlarga qaramay, ruhning parvoz qilishda davom etishi haqidagi falsafiy hymnadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jubron Xalil Jubron. (1912). “Singan qanotlar”. (Asar haqida: Vikipediya ma’lumotlari)
2. Mushtaq, M., & Virk, F. J. (2024). Transcendence And Individuality In Broken Wings By Khalil Gibran: A Neo-Romantic Perspective Of Love And Spirit. “Migration Letters”, 21(S10), 1434–1441
3. Lamei Giv, A., & Meidannavard, M. (2024). A Study of the Anima Archetype in the Novel “The Broken Wings” by Gibran Kahlil Gibran. “Naqd Adab Mu’asir Arabi”, 14(26), 256-273
4. “The Broken Wings”. (1998). Kensington Publishing Corp
5. “The Broken Wings”. (2024). Nextory
6. Nur, T., & Fitria, T. (2022). Figurative Language in the Broken Wings by Kahlil Gibran: An Analysis of Language Style as Stylistic Effect. “Semantic Scholar”
7. Nurain. (2021). Jubran Khalil Jubran's Thought in 'Ara'is al-Muruj, al-Arwah al-Mutamarridah, and al-Ajnihah al-Mutakassirah: Emerson's Transcendentalism Study (Dissertation). UGM